

Vastaanottaja: **Eduskunnan ympäristövaliokunnalle** YmV@eduskunta.fi

Viite: VNS 1/2026 vp

Asia: Luomuliiton lausunto valtioneuvoston ruokapoliittisesta selonteosta kansallisesta ruokastrategiasta (VNS, Valtioneuvoston julkaisuja 2026:21)

Luomuliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ruokapoliittisesta selonteosta.

Selonteon diagnoosi ruokajärjestelmän haasteista — alkutuotannon heikko kannattavuus, arvonlisän epätasainen jakautuminen, riippuvuus tuontipanoksista, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen — on pääosin osuva. Ratkaisut ja niihin ehdotetut toimenpiteet jäävät kuitenkin vaillinaisiksi. Luomuliitto nostaa esiin viisi keskeistä kokonaisuutta:

1. Selonteon ratkaisut ohittavat luomun, vaikka luomu on rakenteellinen ratkaisu useisiin tunnistettuihin ongelmiin (tuontipanosiippuvuus, biodiversiteettikato, ravinnevalumat, ilmastopäästöt) ja tuottaa mitattavia yhteiskunnallisia säästöjä.
2. Luvun 3.2.3 linjaus tuotantopanosten omavaraisuudesta on virheellinen: fossiilisten ja kemiallisten panosten kotimaistaminen ei poista rakenteellista riippuvuutta eikä tuota niitä yhteiskunnallisia säästöjä, joita luomutuotanto tuottaa.
3. Selonteko painottaa vain toista strategian kahdesta tuotantomallista. Vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuva tuotanto jää marginaaliin, vaikka strategian visio asettaa mallit tasavertaisiksi. Luomu palvelee molempia malleja ja tuo niihin valmiin, globaalisti tunnistetun kuluttajabrändin.
4. Luomu 2.0 -ohjelman ja EU:n uuden CAP:n (2028–2034) luomutavoitteet tulee kirjata toimeenpanosuunnitelmaan mitattavine tavoitteineen.
5. Kasvispohjaisen siirtymän onnistuminen edellyttää luomun mukaanottoa — ei ole ympäristön eikä kansanterveyden kannalta samantekevää, miten kasvisruoka tuotetaan ja jalostetaan.

1. Selonteon ratkaisut ohittavat luomun

Koko 51-sivuisessa selonteossa sana "luomu" esiintyy vain neljä kertaa, joista yksi on strategiakuvion (kuvio 1, s. 8) listauksessa ja kaksi muuta on luettelona yhdessä "uudistavan viljelyn, laidunnuksen ja luonnonhoidon" kanssa luvussa 3.3 (s. 33 ja 36). Vertailun vuoksi vuoden 2017 ruokapoliittisessa selonteossa luomulle oli oma osionsa.

Kyseessä on selvä muutos aiempaan linjaukseen. Samalla selonteko sisältää runsaasti toimenpide-ehdotuksia, jotka ovat luomun ydinperiaatteita, mutta joita ei kytkeä luomuun:

- Luvussa 3.3 (s. 32) todetaan: "Agroekologiset ja muut kiertotalouteen perustuvat mallit, joissa ravinnekierto, energian tuotanto ja paikalliset arvoketjut yhdistyvät, tarjoavat mahdollisuuksia vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja pienentää ruokajärjestelmän aiheuttamaa kuormitusta." Luomu on tämän kuvauksen keskeinen toteutumismuoto.
- Luvussa 3.3.2 (s. 36) tavoitteeksi asetetaan: "Kasvinsuojelussa panostetaan ennaltaehkäisyyn, jotta kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käyttö vähenee." Tämä on luomun perusperiaate — luomussa kemiallisia torjunta-aineita ei käytetä lainkaan, vaan kasvinsuojelu perustuu ennaltaehkäisyyn (viljelykierto, kerääjäkasvit, lajike- ja lajivalinta).
- Luvussa 3.3.3 (s. 37) asetetaan tavoitteeksi: "Synteettisten tuontilannoitteiden käyttö vähenee, kun ravinnekierrätys tehostuu." Luomussa synteettiset lannoitteet eivät ole sallittuja, vaan ravinteet tuotetaan palkokasveilla ja orgaanisilla ravinnelähteillä.

- Luvussa 3.3.3 todetaan ravinteiden osalta: "Orgaanisen aineksen lisääminen, monipuolinen viljelykierto, kerääjäkasvien hyödyntäminen ja maaperän rakenteen parantaminen tukevat ravinteiden pidättymistä." Nämä ovat luomuviljelyn lähtökohtaisia menetelmiä.

Kun selonteko näin johdonmukaisesti kuvaa luomun periaatteet ratkaisuin mutta välttää niiden nimeämistä luomuksi, syntyy hallinnollinen katvealue: toimeenpanosuunnitelman valmistelussa voi jäädä käyttämättä se ainoa viranomaisvalvottu, EU-lainsäädännössä määritelty tuotantojärjestelmä, joka toteuttaa näitä periaatteita rakenteellisesti — ja jolle on jo olemassa kansallinen tavoiteohjelma (Luomu 2.0) sekä EU-tason lippulaiva-asema uudessa CAP:ssa (2028–2034).

Luomun merkitys on konkreettinen, mitattava yhteiskunnallinen arvo. Münchenin ja Bonnin yliopistojen sekä Thünen-instituutin kymmenvuotisen tutkimuksen mukaan luomutuotanto tuottaa yhteiskunnalle jopa 800 euron kustannussäästöt hehtaaria kohden tavanomaiseen tuotantoon verrattuna — vesistökuormituksen, torjunta-aineiden käytön ja kasvihuonekaasupäästöjen vähenemisen kautta. Suomen noin 309 000 luomuhehtaariin sovellettuna tämä tarkoittaa noin 247 miljoonan euron vuotuisia yhteiskunnallisia säästöjä jo nykyisellä luomualalla. Jos luomupeltoala kasvaisi EU:n Pellolta pöytään -tavoitteen mukaisesti 25 prosenttiin (noin 560 000 hehtaariin vuoteen 2030 mennessä), yhteiskunnalliset säästöt lähes kaksinkertaistuisivat. Näitä säästöjä ei tuoteta millään muulla yksittäisellä ruokajärjestelmän ohjauksella samassa mittakaavassa.

Luomuliitto esittää, että ympäristövaliokunta lausunnossaan edellyttää:

- Luomun tunnistamista luvussa 3.3 kuvatun kantokykytavoitteen keskeisenä, rakenteellisenä toimintamallina, ei pelkkänä esimerkkinä muiden tuotantomenetelmien joukossa.
- Toimeenpanosuunnitelmaan 2026–2030 omaa, luomutuotannon kasvattamista koskevaa toimenpidekokonaisuutta, joka kytkeytyy kaikkiin kolmeen luvun 3.3 alavoitteeseen (ilmasto, biodiversiteetti, ravinteet).
- Luomun tuottamien yhteiskunnallisten säästöjen (TCA, True Cost Accounting) huomioimista toimeenpanosuunnitelman vaikuttavuuden arvioinnissa ja seurantamittareissa.

2. Luvun 3.2.3 lähestymistapa tuotantopanosten omavaraisuuteen on virheellinen

Luku 3.2.3 (s. 31) tunnistaa ongelman täsmällisesti: maatalouden panostuonnin arvo on yli miljardi euroa vuodessa, koko ruoka-alan panostuonti 5,7 miljardia euroa (18 % alan kokonaistuotoksesta), ja tuontipanoksia ovat erityisesti lannoitteet, kasvinsuojeluaineet, siemenet, fossiiliset polttoaineet sekä täydennysvalkuaisrehu. Selonteon strateginen tavoite esittää ratkaisuksi kuitenkin näiden panosten kotimaistamisen: "Lannoitteiden ja rehukomponenttien sekä kemiallisten kasvinsuojeluaineiden kotimaisuusaste nousee." (s. 31)

Tämä lähestymistapa on ongelmallinen. Synteettisten typpilannoitteiden valmistus on energiaintensiivinen ja merkittävä kasvihuonekaasujen lähde riippumatta siitä, missä maassa tuotanto tapahtuu. Kemiallisten torjunta-aineiden käyttö heikentää biodiversiteettiä, kuormittaa vesistöjä ja altistaa pölyttäjiä myrkyille yhtä paljon, oli valmistusmaa Suomi tai ulkomaa. Kotimaistaminen vähentää geopoliittista haavoittuvuutta mutta ei ratkaise fossiilitaloudesta johtuvaa rakenteellista ongelmaa eikä ympäristövaikutuksia.

On myös syytä todeta, että selonteon ehdottama kotimaistamisstrategia ei tuota niitä yhteiskunnallisia säästöjä, joita luomutuotanto tuottaa. Suomessa tai ulkomailla valmistettu synteettinen typpilannoite aiheuttaa samat kasvihuonekaasupäästöt valmistusvaiheessa ja saman ravinnevalumariskin pellolla.

Todellinen ratkaisu riippuvuuteen ja sen ympäristövaikutuksiin on panosten tarpeen vähentäminen. Luomutuotanto tekee tämän rakenteellisesti: typpi tuotetaan viljelykierrrossa palkokasveilla, ravinteet kierrätetään paikallisesti ja alueellisesti, eikä synteettisiä torjunta-aineita käytetä. Selonteko mainitsee luvussa 3.3 "agroekologiset ja kiertotalouteen perustuvat mallit" luonnon kantokyvyn

yhteydessä (s. 32), mutta tätä linjausta ei kytketä luvun 3.2.3 huoltovarmuustavoitteeseen. Näiden kahden luvun välillä on ratkaiseva johdonmukaisuusvaje: huoltovarmuus ja ympäristökestävyys esitetään erillisinä, vaikka ne ovat sama kysymys.

Sama vaje koskee valkuaisomavaraisuutta. Selonteko perustaa valkuaisomavaraisuuden uusiin bioteknologisiin ratkaisuihin (luku 3.2.1, s. 28), vaikka luomuviljelyn välttämätön osa on palkokasvipohjainen viljelykierto, joka tuottaa kotimaista kasviproteiinia olemassa olevilla menetelmillä. Luomualan laajeneminen on samalla kasviproteiinin kotimaisen tuotannon laajenemista. Tätä teemaa käsitellään tarkemmin kohdassa 5.

Luomuliitto esittää, että ympäristövaliokunta lausunnossaan edellyttää:

- Toimeenpanosuunnitelmaan 2026–2030 linjausta, jossa tuotantopanosten omavaraisuutta edistetään ensisijaisesti vähentämällä synteettisten lannoitteiden ja kemiallisten torjunta-aineiden tarvetta, ei tuomalla niiden tuotantoa kotimaahan.
- Luomualan ja biokaasun yhteispelin vahvistamista osana ravinnekierron ratkaisuja — luomutilat ovat biokaasulaitosten mädätysjäätännöksen luonteva käyttäjä, ja yhteistyö purkaa tuontipanosriippuvuutta molempiin suuntiin.
- Kierrätysravinteiden käyttöä haittaavien hallinnollisten ja lainsäädännöllisten esteiden kartoittamista ja purkamista.

3. Strategian kahdesta tuotantomallista vain toinen näkyy selonteossa

Ensimmäistä kertaa suomalaisessa ruokastrategiassa on esitetty visio, joka ei rakennu yksinomaan suuren, vientivetoisen arvoketjun varaan. Kahden tuotantomallin nimeäminen strategian visiossa on merkittävä linjanmuutos ja tunnustus sille, että suomalainen ruoantuotanto ei mahdu yhteen muottiin. Vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuva tuotanto on tyypillisesti monipuolista, luonnonhoitoon ja maatalousympäristön biodiversiteettiin myönteisesti vaikuttavaa toimintaa. Lyhyet toimitusketjut vähentävät logistiikan ilmastovaikutuksia, ja paikalliset arvoketjut pitävät ravinteet alueellisessa kierrossa, mikä vähentää ravinneylijäämiä ja vesistökuormitusta — juuri niitä ongelmia, jotka selonteon luku 3.3.3 tunnistaa (ravinnekuormituksen osuus fosforista voi nousta 80 prosenttiin valuma-aluekohtaisesti, s. 37).

Ongelma on kuitenkin se, että tätä visiota lähdetään edistämään merkittävilta takamatkalta. Suomen nykyinen maatalous- ja ruokapolitiikan ohjausrakenne, tutkimus ja tilastointi on rakennettu volyyymi- ja vientimallin ehdoilla. Vuorovaikutusvetoiselle, paikallisiin arvoketjuihin perustuvalla tuotannolla ei ole olemassa:

- käsitteellistä määritelmää siitä, mikä on "pieni ja monipuolinen tila" politiikan kohteena,
- sille räätälöityjä tukijärjestelmiä CAP-kehyksessä tai kansallisessa politiikassa,
- tilastointia, joka tavoittaisi monimuotoisen, useista tulolähteistä koostuvan tilan taloudellisen kokonaistilanteen,
- koulutautumis-, neuvonta- ja investointituen rakenteita, jotka palvelisivat juuri tätä mallia,
- julkisen hankintaohjauksen työkaluja, jotka hyödyntäisivät paikallista lähitarjontaa.

Nykyinen yhteiskunnallinen käsitys aiheesta on osin virheellinen, ja se on korjattava ennen kuin vision toinen malli voidaan muuttaa politiikaksi. Kun julkisessa keskustelussa ja tilastoaineistossa puhutaan "kannattamattomista pientiloista", kuva rakentuu tyypillisesti yksipuolisista, yhden tuotantosuosunnan tiloista, jotka yrittävät selvitä volyyymimallin ehdoilla alimittaisina. Tämä ei ole se tuotantomalli, jota strategian vision toinen malli tarkoittaa.

Tämän määrittelytyön tekeminen on välttämätön edellytys sille, että strategian visio voi siirtyä retoriikasta toimeenpanosuunnitelman konkreettisiksi toimiksi. Luomu on tässä työssä luonteva lähtökohta. Luomutuotanto on jo nyt rakenteellisesti lähempänä mallin 2 logiikkaa kuin tavanomainen tuotanto: viljelykierto, monipuolisuus, paikalliset arvoketjut ja suoramyynti ovat luomutiloille

tyypillisiä. Luomun käsite ja sen sertifiointijärjestelmä tarjoavat myös valmiin määrittelykehiksen, jota voidaan käyttää pohjana kun "pienä ja monipuolista tilaa" aletaan määrittellä politiikan kohteena. Luomu tuo molempiin malleihin valmiin, tunnistetun brändin. Selonteon luvun 3.1.2 strateginen tavoite on profiloida Suomi "kansainvälisesti tunnistettavana kestävä tuotannon ruokamaana" (s. 19). Luomu on ainoa viranomaisvalvottu, EU-lainsäädännössä määritelty kestävä tuotannon tuotemerkintä, jonka kuluttaja tunnistaa kaupan hyllystä. Se on myös globaalisti tunnistettu brändi — EU-luomumerkki, yhdysvaltalainen USDA Organic, japanilainen JAS Organic ja IFOAM-verkoston yhteinen sertifiointipohja toimivat samaa logiikkaa noudattaen. Suomalainen luomutuote löytää vientimarkkinoilta ostajan ilman, että brändiä pitää rakentaa tyhjästä.

Tämä on merkityksellistä molempien tuotantomallien kannalta. Volyyimallisissa luomu tuo viennille valmiin lisäarvolupauksen — luomukaura on Suomen vientimenestys, ja kysyntää olisi enemmän kuin nykyinen tuotanto pystyy vastaamaan. Vuorovaikutusvetoisessa, paikallisessa mallissa luomu toimii kuluttajan lähikaupassa, tilamyynnissä ja REKO-renkaissa tunnistettavana laatumerkkinä, joka erottaa pientilan tuotteen teollisesta. Molemmista tapauksissa luomu synnyttää lisäarvoa koko arvoketjuun alkutuotannosta kauppaan — mikä palvelee suoraan selonteon luvun 3.1.1 tavoitetta arvonnäkökulmasta tasaisemmasta jakautumisesta ruokaketjussa (s. 17).

Jos selonteon painotus siirtyy toimeenpanosuunnitelmaan sellaisenaan, mallin 2 politiikkatoimet jäävät syntymättä, ja strategian oma, ensimmäistä kertaa muotoiltu kahden mallin visio toteutuu vain puoliksi.

Luomuliitto esittää, että ympäristövaliokunta lausunnossaan edellyttää:

- Käsitteellisen määrittelytyön käynnistämistä toimeenpanokauden alussa: mitä tarkoittaa "pieni ja monipuolinen tila" politiikan kohteena, ja mille taloudellisille ja ympäristövaikutusmittareille sen suoriutumista arvioidaan. Tässä työssä on kuultava laajasti alan toimijoita, luomuala mukaan lukien.
- Räätelöityjen ohjauskeinojen ja tukirakenteiden rakentamista vuorovaikutusvetoiselle, paikallisiin arvoketjuihin perustuvalla tuotantomallilla — sekä CAP-kehiksessä että kansallisessa politiikassa. Nykyisten rakenteiden ei voi olettaa palvelevan tätä mallia, koska ne on rakennettu volyyimimallin ehdoilla.
- Tilastoinnin ja tutkimusaineistojen kehittämistä siten, että monimuotoisen tilan useista tulonlähteistä koostuva taloudellinen kokonaisuus tavoitetaan. Nykyisin käytettävä "kannattamattoman pientilan" kuva perustuu yksipuolisen tuotantosuunnan aineistoon eikä edusta vision toista mallia.
- Paikallisen ja lyhyisiin toimitusketjuihin perustuvan tuotannon tunnistamista osana luonnon kantokyvyn tavoitteiden saavuttamista (biodiversiteetti, ravinnekierto, ilmastopäästö).
- Luomun asemoimista molemmissa tuotantomalleissa — viennissä (erityisesti luomukaura ja muut jalostetut luomutuotteet) sekä paikallisissa arvoketjuissa (pienilat, suoramyyni, lähijalostus, julkiset keittiöt) — ja luomun käytön mahdollisuutta lähtökohtana, kun "pienä ja monipuolista tilaa" aletaan määrittellä politiikan kohteena.

4. Luomu 2.0 ja EU:n uusi CAP 2028–2034 kirjattava toimeenpanosuunnitelmaan

Selonteko sisältää strategiakuviassa (s. 8) viittauksen Luomu 2.0 -ohjelmaan osana ruokajärjestelmän kansallista strategiapilveä, mutta ohjelman tavoitteita ei ole kytketty selonteon toimenpiteisiin. Tämä on toimeenpanon kannalta huomattava puute.

Luomu 2.0 -ohjelman keskeiset tavoitteet vuoteen 2030:

- 25 % peltoalasta luomussa (EU:n Pellolta pöytään -tavoite).
- Luomun markkinaosuus 5 %:iin kulutuksesta.
- 25 % luomun osuus julkisista ammattikeittiöiden hankinnoista.

- Luomuelintarvikkeiden jalostusasteen nostaminen ja vientitavoitteet.

Ympäristövaliokunnan toimialan kannalta erityisesti julkisten hankintojen 25 % luomutavoite on keskeinen. Selonteko mainitsee luvussa 3.4 "vastuullisuuskriteerien kehittämisen ja käytön kasvattamisen julkisissa hankinnoissa" (s. 40) mutta ei kytkä tätä Luomu 2.0 -ohjelman konkreettiseen tavoitetasoon. Julkiset hankinnat ovat kuitenkin yksi tehokkaimmista valtion käytössä olevista ohjauskeinoista ruokajärjestelmän ohjaamisessa kestävämpään suuntaan — ja ne vaikuttavat samanaikaisesti biodiversiteettiin, ilmastoon, vesiensuojeluun ja paikallistalouksiin.

EU:n komission heinäkuussa 2025 julkistamassa ehdotuksessa uudeksi yhteiseksi maatalouspolitiikaksi (2028–2034) luomuviljely on kirjattu lippulaivaksi ja yhdeksi kuudesta pakollisesta ympäristö- ja ilmastoprioriteetista, joihin kaikkien jäsenmaiden on kohdistettava tukea kansallisissa suunnitelmissaan. Komission tavoite on 25 % luomupeltoa vuoteen 2030 mennessä. Ruokapoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelman tulee olla yhteensopiva tulevan CAP-kauden kansallisen suunnitelman (NRP 2028–2034) kanssa, ja luomun asemaa molempien asiakirjojen välillä on kehitettävä johdonmukaisesti.

Luomuliitto esittää, että ympäristövaliokunta lausunnossaan edellyttää:

- Luomu 2.0 -ohjelman tavoitteiden kirjaamista ruokapoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelmaan 2026–2030 mitattavina toimenpiteinä.
- Julkisten hankintojen 25 % luomutavoitteen nostamista toimeenpanosuunnitelman seurantamittareihin.
- Toimeenpanosuunnitelman ja valmistelussa olevan CAP 2028–2034 -kansallisen suunnitelman (NRP) yhteensovittamista niin, että luomun EU-tason lippulaiva-asema heijastuu myös kansallisiin ohjauskeinoihin.

5. Kasvipohjaisen siirtymän onnistuminen edellyttää luomun mukaanottoa

Selonteko kytkee kasvipohjaisen siirtymän kolmeen eri tavoitteeseen: ruokavientiin (luku 3.1.2, s. 19), valkuaisomavaraisuuteen (luku 3.2.1, s. 28) sekä ravitsemussuositusten toteutumiseen ja kansanterveyteen (luku 3.4.2, s. 42). Kaikissa kolmessa yhteydessä selonteko kuitenkin sivuuttaa sen, miten kasvipohjainen ruoka tuotetaan ja miten pitkälle se jalostetaan. Tämä on ratkaiseva puute.

Ei ole ympäristön kannalta samantekevää, tuotetaanko kasviproteiini intensiivisesti lannoitetulla ja torjunta-aineilla suojatulla pellolla vai palkokasvipohjaisessa luomuviljelykierrossa. Ei ole myöskään samantekevää, onko lopputuote vähän prosessoitu papu- tai hernetuote vai pitkälle jalostettu kasvipohjainen lihankorvike. EAT-Lancet 2.0 -raportti (2025) nimeää torjunta-aineiden käytön vähentämisen 70–95 prosentilla yhdeksi globaaliksi prioriteetiksi ruokajärjestelmän planetaaristen rajojen sisällä pitämiseksi — tavoite, joka luomutuotannossa toteutuu rakenteellisesti. Samaan aikaan Lancet Regional Health Europe (2023) osoitti kymmenen Euroopan maan kattavassa seurantatutkimuksessa (n = 266 666), että ultraprososoidun ruuan korkea kulutus on yhteydessä lisääntyneeseen syövän, sydän- ja verisuonitautien sekä tyypin 2 diabeteksen riskiin. Merkittävä osa markkinoilla olevista kasviproteiinituotteista kuuluu NOVA-luokituksen mukaan ultraprososoituihin elintarvikkeisiin.

Selonteon vientistrategian painotus "kasvipohjaisten elintarvikkeiden jalostusasteen nostamiseen" (s. 19) voi siis ohjata suomalaista ruoka-alaa juuri siihen ultraprososoidun kasvipohjaisen ruoan kategoriaan, jonka ympäristö- ja terveyshaitat tunnetaan. Ilman luomua raamina kasvipohjainen siirtymä voi samanaikaisesti vähentää lihankulutusta mutta lisätä torjunta-ainekuormitusta, ultraprososointia ja ravinnepäästöjä.

EU:n luomuasetus (2018/848) sulkee rakenteellisesti pois molemmat ongelmat: luomussa ei käytetä synteettisiä kasvinsuojeluaineita eikä lannoitteita, ja jalostuksessa noudatetaan asetuksen edellyttämää hellää käsittelyä. Sallittujen lisäaineiden määrä on huomattavasti alhaisempi kuin tavanomaisessa tuotannossa, ja synteettiset aromiaineet ovat kiellettyjä. Luomukasvisruoka on siis

rakenteellisesti eri tuote kuin tavanomainen ultraprocessoitu kasvisruoka, ja yhdistää kasvipohjaisen ruokavalion terveys- ja kestävyysedut ilman teollisen jalostuksen haittoja.

Tanska julkaisi lokakuussa 2023 maailman ensimmäisen kansallisen kasvisruoan toimintaohjelman (Danish Action Plan for Plant-based Foods). Siinä luomu on integroitu kasvisruokapolitiikkaan rakenteellisesti — ohjelman yhteydessä luomupeltoala pyritään kaksinkertaistamaan vuoteen 2030 mennessä, ja kasvisruoan tutkimusrahaston (yli 170 M€) painopiste on luomukasvilajikkeiden ja prosessointimenetelmien kehittämisessä. Tanskalainen lähestymistapa osoittaa, että kasvisruoan edistäminen ja luomutuotannon laajentaminen on sama politiikka.

Luomuliitto esittää, että ympäristövaliokunta lausunnossaan edellyttää:

- Selonteon toimeenpanosuunnitelmaan 2026–2030 kirjausta siitä, että kasvipohjaista siirtymää edistetään ensisijaisesti tuotantotavoin, jotka vastaavat myös ympäristö- ja biodiversiteettitavoitteisiin — luomu keskeisenä välineenä.
- Julkisten keittiöiden luomutavoitteen (25 % vuoteen 2030) kytkemistä erityisesti kasvisaterioihin, jottei lihan vähentäminen tapahdu ultraprocessoitujen tuotteiden lisäämisellä.
- Selonteon vientistrategian "jalostusasteen nostamisen" (luku 3.1.2) täydentämistä jalostuksen laatuksiteereillä: luomusertifiointi tarjoaa tähän olemassa olevan, globaalisti tunnistetun kehyksen.
- Tanskan kasvisruokaohjelman kaltaisen kokonaisuuden soveltavuuden arvioimista osana toimeenpanosuunnitelman valmistelua.

Muita huomioita

Tutkimus, neuvonta ja koulutus. Selonteossa TKI-toiminta ja datatalous nostetaan esiin kehitettävänä valmiuksina. Luomuinstituutin asemaa tulee vahvistaa, ja luomuneuvontaan sekä ammatillisen koulutuksen luomusisältöihin tulee osoittaa riittävä rahoitus. Luomun menetelmät (viljelykierto, kerääjäkasvit, seosviljely, ravinnekierto) ovat systemaattisesti siirtyneet osaksi tavanomaista tuotantoa, ja luomututkimus toimii siten laajemmin kestävästä maatalouden kehittämisen moottorina.

Teemaryhmien kokoonpano ruokaneuvoston alla. Selonteko esittää, että pysyvän ruokaneuvoston (luku 4.1, s. 46–47) alle perustetaan teemaryhmiä, joissa sidosryhmien asiantuntemusta hyödynnetään. Luomuliitto pitää teemaryhmämallia toimivana edellytyksellä että kokoonpanoon otetaan kattavasti mukaan luomualan edustus. Teemaryhmien perustaminen ja niiden resursointi tulee varmistaa toimeenpanosuunnitelmassa, jotta sidosryhmien asiantuntemus saadaan aidosti käyttöön.

Yhteenveto

Luomuliitto pitää ruokapolitiittisen selonteon yleistä suuntaa ja strategisia painopisteitä kannatettavina, mutta esittää ympäristövaliokunnalle vahvaa huomiota viiteen kokonaisuuteen:

- Luomun systeeminen rooli luonnon kantokyvyn, huoltovarmuuden ja ilmastotavoitteiden toteuttamisessa tulee tunnistaa ja kirjata toimeenpanosuunnitelmaan näkyvästi. Luomu tuottaa jo nykyisellä peltoalallaan noin 247 miljoonan euron vuosittaiset yhteiskunnalliset säästöt — mitään muuta ruokajärjestelmän ohjauskeinoa ei ole, joka tuottaisi vastaavaa vaikutusta samassa mittakaavassa.
- Tuotantopanosten omavaraisuutta ei ratkaista kotimaistamalla fossiilipohjaisten panosten tuotantoa, vaan vähentämällä niiden tarvetta — mikä on luomutuotannon rakenteellinen lähtökohta.

- Strategian kahden tuotantomallin tasapaino tulee palauttaa toimeenpanosuunnitelmassa. Vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuva tuotanto tarvitsee omat mitattavat toimenpiteensä, ja luomu tuo kumpaankin malliin valmiin, globaalisti tunnistetun brändin ja lisäarvolupauksen.
- Luomu 2.0 -ohjelman tavoitteet ja EU:n uuden CAP:n (2028–2034) luomun lippulaiva-asema tulee kirjata toimeenpanoon johdonmukaisesti — erityisesti julkisten hankintojen 25 % luomutavoite.
- Kasvispohjaisen siirtymän onnistuminen edellyttää, että tuotantotapa ja jalostusaste otetaan poliittisen ohjauksen kohteiksi. Luomu on rakenteellinen ratkaisu sekä torjunta-aineiden käytön vähentämiseen että ultraprocessoinnin välttämiseen. Tanskan kasvisruokaohjelma toimii esimerkkinä luomun integroimisesta kasvispohjaisen siirtymän politiikkaan.

Luomuliitto on mielellään ympäristövaliokunnan käytettävissä lisätietojen antamiseen ja kuulemistilaisuuksissa.

Janne Rauhansuu

Luomuliiton puheenjohtaja

Susann Rännäri

Luomuliiton toiminnanjohtaja